

«Θάψτε τους νεκρούς»

ΟΤΑΝ παρακολουθείς θεατρική παράσταση σε άγνωστη ξένη γλώσσα υπάρχουν τρεις τρόποι να μεις στο νόημα. Αν πρόκειται για οικείο κείμενο, τόσο ζωντανό στη μνήμη που σαν να μεταγλωττίζεται αυτόματα, απολαμβάνεις τη διαδικασία της παράλληλης με τη θέαση σύγκρισης της ξένης υποκριτικής μανιέρας και της επισήμανσης των ιδιομορφιών της σκηνοθετικής προσέγγισης. Αν πρόκειται για ένα κείμενο εντελώς άγνωστο, συγχρονίζεσαι με την οπτική πτυχή της παράστασης και αφιερώνεις το μέγιστο της προσοχής στη γλώσσα του σώματος στο υποκριτικό επίπεδο, στη χρήση του χώρου, του φωτός, στον ρυθμό της σκηνικής δράσης. Αν πρόκειται για έργο που θυμάσαι αμυδρά, όσο να μη χάνεις τη γραμμή της υπόθεσης, ανυπομονείς κατόπιν της παράστασης να συναντήσεις το γραπτό κείμενο σε γλώσσα κατανοητή και με περιέργεια και ανακούφιση να τοποθετήσεις τη μορφή της παράστασης, όπως την έχεις συλλάβει, στο υπόστρωμα του λόγου, να γεμίσεις τη φόρμα με το περιεχόμενο έστω και εκ των υστέρων, να επιβεβαιώσεις τα μαντέματα και τις υποψίες σου.

Αυτή την τελευταία διαδικασία ακολούθησα στην περίπτωση της παράστασης του Κρατικού Θεάτρου της Κωνσταντινούπολης, της εναρκτήριας παράστασης του 9ου Φεστιβάλ Θεάτρου, το οποίο οργανώνει το τουρκοκυπριακό δημαρχείο της Λευκωσίας. Το έργο του Αμερικανού θεατρικού συγγραφέα, σεναριογράφου και μυθιστοριογράφου Ίρβιν Σόου «Θάψτε τους νεκρούς» ήταν ανενεργό στη μνήμη μου και η καθοδήγηση από τους τουρκόγλωσσους συνθεατές μου δεν υπερέβαινε την εξής λιτή σύνοψη «Νεκροί στρατιώτες στον πόλεμο αρνούνται να θαφτούν». Κατά περίεργο τρόπο η πιο πάνω φράση αποδείχτηκε κλειδί σχεδόν για το σύνολο των άμεσων εντυπώσεων από την πολυπρόσωπη υπερπαραγωγή. Αλλά και όταν έσπευσα το ίδιο βράδυ να συμπληρώσω το νόημα του έργου διαβάζοντας την ελληνική μετάφραση του Γιώργου Σεβαστίκογλου, το εμπλουτισμένο με το ανάγνωσμα αποτέλεσμα σχεδόν δεν βγήκε έξω από τα όρια της ίδιας πρότασης.

Δεν προσπάθη να χαρακτηρίσω το έργο του Ίρβιν Σόου ως φτωχό. Η δυνατή, σκληρή, ανατρεπτική ιδέα που αποτελεί το ιδεολογικό στίγμα και τον δομικό άξονα του έργου, βγήκε από τα βάθη της ψυχής του νεαρού, μόλις είκοσι τριών ετών συγγραφέα, στο πρώτο του θεατρικό, γραμμένο το 1936, στα πρόθυρα της δεύτερης παγκόσμιας σφαγής και σε μικρή απόσταση από την πρώτη. Ο Σόου δημιουργεί σκηνικό ενός ατέλειωτου, άσκοπου, ανόητου πολέμου. Και στη μέση του, πλαισιωμένη από τον κούφιο μεγάλο πατριωτισμό, την πλήρη ανικανότητα της αποκτηνωμένης στρατιωτικής εξουσίας, το κυνικό παιχνίδι συμφερόντων όλων των ειδών των

πολεμοκάπλων, την υστερική υποκρισία των Μέσων, προβάλλει μια εντελώς σουρεαλιστική εικόνα, όπου έξι νεκροί στρατιώτες ξαφνικά διακόπτουν τη διαδικασία της ταφής τους. Σηκώνουν όρθια τα κουρελιασμένα ημισαπημένα τους σώματα και αρνούνται να ενταφιαστούν. Ισχυρό, λοιπόν, το αντιμιλιταριστικό μήνυμα, λιγότερο όμως πετυχημένη η ανάπτυξη της κεντρικής ιδέας, όσο στο κείμενο, τόσο και στην παράσταση.

Αναμφίβολα, το πιο δυνατό στοιχείο της παραγωγής ήταν το εικαστικό. Εξαιρετικά τα σκηνικά του Behluldane Tor. Η απότομη κλίση της σιδερένιας σκηνικής κατασκευής παρίστανε και συμβόλιζε το απόλυτα αφύσικο και απάνθρωπο πολεμικό τοπίο, οι επιμέρους δράσεις και σχολιασμοί του κεντρικού δρώμενου ήταν τοποθετημένα στους σιδερένιους πλαϊνούς εξώστες, στο κέντρο οι σιδερένιες καταπακτές των τάφων, οι οποίες στην κορύφωση της δράσης σχημάτισαν τεράστιο επιτάφιο σταυρό, σύμβολο των πο

σπαθειών της εμπόλεμης κοινωνίας να θάψει επιτέλους τους εξεγερθέντες νεκρούς και να συνεχίσει να παράγει άλλους. Και ως φόντο, έναστρος και παντοτινός,

ουρανός, που θύμιζε ότι υπάρχουν λόγοι να αντιστέκεται κανείς στα σιδερικά του πολέμου. (Μπαρμπς, Ρεμάρκ, Μυριβίλης, Ελύτης...)

Ο εξπρεσιονισμός της μουσικής, του φωτισμού, της υποκριτικής συμπεριφοράς, όλης της σκηνοθετικής γραμμής πείγαζε μεν από την αισθητική του κειμένου, αλλά σε μερικά σημεία γινόταν ιδιαίτερα κραυγαλέος. Ο σαρανταμελής θίασος, τα εντυπωσιακά εφέ, το επιθετικό παίξιμο ανέβασαν την παράσταση σε επίπεδο θεατρικής υπερπαραγωγής. Άτονο και άρρυθμο βγήκε το (σημαντικό στο κείμενο) μέρος της παράστασης που αποτελείτο από έξι σκηνές συναντήσεων των νεκρών στρατιωτών με τις γυναίκες, μητέρες, αδελφές τους, επιστρατευμένες από την εξουσία να πείσουν τους ανθρώπους τους να ενταφιαστούν φρόνιμα.

Είναι φανερό ότι μια τόσο αντιμιλιταριστική παράσταση αποκτά διαστάσεις πολιτικής πράξης εκ μέρους του κρατικού θεάτρου της Κωνσταντινούπολης, καθώς και εκ μέρους των διοργανωτών του τουρκοκυπριακού θεατρικού φεστιβάλ με επικεφαλής το γνωστό και σε μας σκηνοθέτη Γιασάρ Ερσόι.

Θέατρο

THE NONAS ΜΟΛΕΣΚΗ

«Θάψτε τους νεκρούς» του Ίρβιν Σόου από το Κρατικό Θέατρο Κωνσταντινούπολης

Σκηνοθεσία: Coskun Buktel. Σκηνικά: Behluldane Tor. Κοστούμια: Nalan Anayli

Φωτισμός: Yakup Catik. Μουσική: Cenk Taskan